

DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

Kecskeméti Lipót meghalt

Budapest zsidó kövei

Kohlbach Bertalan: Kecskeméti Lipót. — Kiss Arnold költeménye: Kecskeméti Lipót. — Kecskeméti posthumus levele a szerkesztőhöz Kadosa Marcelről, Hegedüs Loránt-ról és Kóbor Tamásról. — Békés levelek a forradalmi Palesztinából. Beszélgetés Vogel (Madár) bácsi-val. — Olvasom... Nem olvasom... Szines riportok. Hírek.

IX. évfolyam 15. sz.

1936. június 17

A címlap Berény Róbert rajza.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG KÖZGYÜLÉSE. A pesti izr. hitközség június 21-én, vasárnap délelőtt 10 (tíz) órakor tartja évi rendes közgyűlését a hitközség székházának disztermében (VII., Sip u. 12. II. 33.). A közgyűlésen a hitközség méltó módon kíván megemlékezni **Vázsonyi Vilmos halálának tizedik évfordulójáról, majd ünnepélyesen leleplezik Sándor Pál arcképét, amelyet a hitközség megfestetett.** A napirend tárgysorozatában az 1935. évi zárszámadás szerepel.

A közgyűlést megelőzően, június 18-án délután 6 órakor lesz a pesti izr. hitközség választmányi ülése.

SZIGORLATI ÉS KIHÁZASITÁSI SEGÉLYEK. A pesti izr. hitközség előjárósága legutóbbi ülésében döntött a Reisz Manó szigorlati segélyalap, valamint a Szabó Józsefné, Grauer Jerny-féle kiházásitási segélyalap kamatainak szétosztásáról. A Reisz-féle szigorlati alapból 3.401.59 P állott rendelkezésre, amely 35 folyamodó között került felosztásra, akik egyenként 30-tól 250.— pengőig terjedő szigorlati segélyben részesültek olyként, hogy mindegyiknek szigorlati díját teljes összegben kifizették. A Szabó Józsefné, Grauer Jerny-féle kiházásitási alapból 2.320 P állott rendelkezésre, amely szintén kiosztásra került.

A PESTI CHEVRA KADISA dr. P a u n z Sándor helyére a Szeretet-kórház nőgyógyászati osztályán dr. B l e i e r Gézát és dr. F e u e r Györgyöt nevezte ki főorvosokká.

Ünnepi istentisztelet az egyetemi év befejezése alkalmából. A pesti izr. hitközség előjárósága és az OMIKE elnöksége az egyetemi év befejezése alkalmából ez év június 8-án, hétfőn déli 1/21 órakor a Hősök Emléktemplomában ünnepi istentiszteletet rendezett, amelyen az izraelita vallású magyar főiskolai hallgatók nagy számban vettek részt. Az ünnepi istentiszteleten megjelent a pesti izr. hitközség előjárósága Stern Samu elnök vezetésével, az OMIKE vezetősége dr. Buday-Goldberger Leó elnökkel az élén, a rabbiszeminárium tanári kara dr. Guttmann Mihály rektor vezetésével, a felekezeti intézmények vezetői stb. Az

istentiszteleten dr. Hevesi Simon vezetőfőrabbi intézett emelkedett szellemű szózatot az izraelita vallású főiskolai ifjúsághoz, vallásosságra, hazafiasságra, összhangzatos, békés munkára és pártfogóik megbecsülésére buzdítva őket. Az ünnepi istentisztelet a Himnusz eléneklésével ért véget.

UJ ELŐLJARÓHELYETTESEK : Dr. Spitzer József, dr. Friedmann Ignác, dr. Gelencsér Miksa, Fenyves Ignác. Uj templomkörzeti elnökök: Komját Ernő, Elek Artur, siogárdi Zöld Márton, Mezőffy Vilmos.

AZ IZR. SZÜNIDEI GYERMEKTELEP-EGYESÜLET KÉRELME. Az Izr. Szünidei Gyermektelep egyesület ezévi nyaralattási akciójának munkálatai nagy lépéssel haladnak előre. A nyár folyamán ismét nagyobb számú gyermek üdüléséről kíván az egyesület gondoskodni. A jelentkezők nagy számából szomorúan állapítható meg, hogy mily sok azon szülők száma, kik azelőtt maguk is nyaraltak és így nem szorultak arra, hogy gyermekeik részére az egyesületet vegyék igénybe. A súlyos gazdasági helyzet a szülőket szegénnyé és keresetnélkülivé tette és ha már ők szenvednek is a sors csapásai alatt, legalább a fejlődő korban levő sápadt és vérszegény gyermekeiknek néhány beti vidéki üdülést biztosítani, hogy azok a fővárostól távol, a vidék egészséges levegőjét szívhassák magukba és jó táplálékban legyen részük. E kívánalmaikat teljesíti a szülőknek az egyesület mindaddig, míg erre anyagi eszközei fedezetet nyújtanak. De sajnos, az egyesület is — mely tisztán a társadalom áldozatkészségére van utalva — csak részben képes a feladatoknak megfelelni, mert anyagi eszközei ma már nagyon is korlátoltak. Azért bizalommal fordul az áldozatkész közönséghez a szegény, jobb sorsra érdemes gyermekek nevében és kéri, hogy adományaival ezúttal is tegye lehetővé a nyomorban sínylődő gyermekek nyaraltatását. Adományok küldhetők az egyesület címére: VII., Sip-utca 12, az Angol-Magyar Bank, a Magyar Általános Hitelbank és a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank főintézeténél levő folyószámlára, továbbá a postatakarékpénztár 25.418 számú csekk számlára.

LONDONBÓL JELENTIK, hogy VIII. Edward király május 14-én Ausztrália volt zsidó főkormányzója, Sir Isaac Isaacs és felesége Lady Isaacs tiszteletére reggelit adott, amelyen az anyakirálynő is résztvett.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Budapest zsidó kövei

„A bölcsesség az utcán kiáltoz s a város kapuinak bejáratánál mondja el beszédét.“ Salamon király e példabeszédével jellemezhetjük legjobban Budapest zsidóvonatkozású épületeinek, templomainak, iskoláinak és sokféle jótékonyoságu és emberbaráti intézményeinek feliratait. A feliratok gazdagsága és változatossága egyik külső megnyilvánulása a belső, szellemi és lelki gazdagságnak és így megfordítjuk bölcseink tanítását: „Ha a tanult embernek benső érzelme nem olyan, mint a külső fellépése, nem igazi tanult ember.“ (Joma 72 b)

Liber Endre Budapest alpolgármestere „Budapest szobrai és emléktáblái“ című munkájában a következőket írja:

„Az ószövetségre hivatkozom, Mózes első könyvére, mely Jákobról meséli el, hogy midőn a kőre nyugtatván fejét, álmában megjelent neki a dicső jövendőt jósoló angyal. Jákob reggel „tulit lapidem et erexit in titulum fundens oleum desuper“, követ vett elő és felállítá emlékjelül, olajjal megszentelve azt. Az emlékjelnek egy rendkívüli csodálatos és emlékezetes esemény megörökítésénél való szerepe ime már olyan korán megmutatkozik és ez az emlékjel még hozzá kő, melyet „felállítanak“, szóval a mai emlékművek kiemelkedő célzata is észlelhető a hézagos szövegben.“

A főváros feliratai között méltó helyet foglalnak el a zsidó középületeké. A Kuria homlokzatán diszlő „Justitia regnorum fundamentum“, továbbá a református templom kedvelt felirata: „Erős várunk nekünk az Isten“ mellett méltó helyet foglalnak el például a Dohány-utcai zsinagóga felirásai. A Dohány-utcai zsinagóga főbejárata felett:

És készítsenek nekem szentélyt,
Hogy lakjam közöttük. (II. Mózes, XXV. 8.)

Csak kevesen vették valószínűleg észre, hogy a zsinagóga két bástyájának belső falait szebbnél-szebb bibliai versek diszítik, mint pl.:

Az Örökkévaló megóv jártadban, keltebben
Most és mindörökké! (Zs. 121., 8.)

Egy másik felirat:

Mily szépek sátraid, ó Jákob!
Hajlékaid Izrael! (Mózes, IV., 24. 5.)

Ugyancsak a bástya egyik felirata Jezsajás 56, 7:

Mert házam imaháznak fog neveztetni
Mind a népek száámára!

A Kazinczy-utcai orthodox zsinagóga utcai homlokzatának felirata:

Mily félelmetes ez a hely, nem más ez,
Mint Isten háza és ez az ég kapuja. (Mózes, I. XXXVIII. 17.)

A Bethlen-téri imaház felirata, szinte klasszikus tömörségű:

Az örökkévaló kapuja ez! (Zs. 118., 20.)

A VIII. kerületi Nagyfuvaros-utcai imaház felirata ugyancsak a fent-
idézett Jezsajás 56. fejezetének 7. verse.

A Vasvári Pál-utcában lévő Budapesti Talmudegylet gótikus
stilusban épült zsinagógája felett a Példabeszédek 3, 18. verse:

Életfája az azoknak,
Kik hozzá ragaszkodnak,
És akik megtartják boldogok.

(Példabeszédek, III. 18.)

A budai Öntőház-utcában lévő zsinagóga homlokzatán ugyancsak
klasszikus rövidséggel:

Fordulj szolgád imájához! (I. Kir. 8., 28.)

Az óbudai ősi zsinagóga görög stilusu oszlopcsarnokán e szavak:

Minden ima és könyörgés,
Amely az ember ajakáról szól,
Innen hangzik el. (I. Kir. 8., 6.)

Míg a keresztény intézmények szinte elképzelhetetlenek a kereszt,
vagy más jellegzetes vallásu szimbolum, pl. Jézus, Szűz Mária stb.
nélkül, addig a zsidó intézmények gyakran külsőleg teljesen elvesztik
zsidó jellegüket, azért fontosak a különböző zsidó szimbólumok,
mint pl. a hétágu menórah, a két kőtábla, a Magen David, a papi
sapka (amint az a Páva-utcai templom homlokzatán is látható) stb.
A Pesti Izraelita Hitközség Rabbiságának épületét a tizenkét törzs
szimbólumai díszítik. Például Juda: oroszlán; Dán: kigyó; Naftali:
Tölgyfa; József: gyümölcsöző ág; Benjámín: szaggaató farkas stb.

A Pesti Chevra Kadisa Szeretetházának főhomlokzatán a beteg
Mirjamért könyörgő Mózes szobra, felette:

Ó Istenem! Kérlek, gyógyítsd meg őt! (Mózes, IV., 12., 13.)

A Hungária-uti Aggok Házának felirása az intézet nemes rendeltetését fejezi ki:

Ne vess el magadtól vénség idején,
Midőn elfogy erőm, ne hagyj el. (Zs. 71., 9.)

A Mexikói uton emelkedik a Pesti Izraelita Hitközség Wechselmann Ignác és neje Neuschloss Zsófia Vakok Intézete. Lajta Béla remekműve a főkapu magyaros motivumaival és változatos idézeteivel, a rácsozaton pedig a vakok írásjegyeivel a következők: Arany János: Fiamnak; báró Eötvös József: Végrendelet; Vörösmarty: Szózat; Petőfi: Honfidal; Revitzky: Tavaszodik és az I. Zsoltár szebbnélsebb idézetei:

Nem vakulnak meg a látók szemei,
Az Örökkévaló megvilágítja a vakot.

A pesti ghetto egyik szűk sikátorában (Holló utca 11) két emléktábla jelzi egy ház falán, hogy ott a magyar zsidóság két nagy szelleme lakott: Goldziher Ignác, a világhírű orientalista és Kohn Sámuel, a pesti főrabbi, jeles történész:

E házban élt egy emberöltőn át
GOLDZIHÉR IGNÁC egyetemi tanár,
Éjt napot itt munkált, kutatott
Nagy bölcsse keletnek.
Itt érték csöndben lángesze nagy művei.
S míg neve tündöklőn, hódítva bejárta a földet,
Ő holtig hűen — megmaradt e rögön.

*

E házban élt félszázadot meghaladó időn át
Dr. KOHN SÁMUEL,
A Pesti Izraelita Hitközség főrabbi,
A magyar zsidóság történetírója.
Hűn ápolta hitünk, hirdette az Urnak igéjét,
Nagy községének atyja és pásztora volt.
Isten a sziv melegét gyujtotta fel kebelében
És választottjának szózatot adott.

Liber Endre is említi e két követ és a hősök emlékkövét.

A régi Kerepesi uti zsidótemető Cidduk Hadinjén, a zsoltárköltő verse:

Te vezérelheted a halandót az alázkodásig,
Te mondhatod: térjetek meg ember fiai! (Zs. 90., 3.)

A Cidduk Hadin falain köröskörül pedig a 18 áldásmondattal, a feltámadásra vonatkozó versei olvashatók.

Az óbudai zsidó temető felirata:

Ha a halál völgyében is járok,
Nem félek a rossztól. (Zs. 23.)

Budapest zsidó kövei sorában méltó helyet foglalnak még el a világháboru zsidó hőseinek emlékkövei. Így a Dohány-utcai Hősök Temploma előtt, a Fiuárvaház kertjében, az óbudai zsinagógában stb. Vannak zsidó középületek, amelyekről hiányzik a jellegzetes zsidó felirat, vagy bibliai vers. Például: Leányárvaház, Wesselényi-utcai elemi iskola, Aréna-uti templom, Csáky-utcai templom, Weiss Alice Gyermekekágyas otthon, Izraelita Kórház stb.

Saxa loquuntur, a kövek beszélnek. Budapest zsidó kövei a három világ fenntartó oszlopról, a Tóráról, az Istenszolgálatról és a emberszeretetről szólnak. Ezeknek erősítésére és fejlesztésére figyelmeztesse nek e kövek és ezeknek jelentőségére figyelmeztessük m- is az ifjuságot!

Mi remélni akarjuk, hogy még eljön az idő, amidőn a pesti zsidóság emlékkövei és sirkövei feliratainak nagy gyűjteménye „Monumenta“ el fog készülni. Mi igyekeztünk ehhez egyelőre egy szerény alapkövet elhelyezni. A belső feliratokra legközelebb szándékszunk visszatérni.

Dr. WOLF JÓZSEF

Kiss Arnold:

Kecskeméti Lipót

Pap voltál — s kard a kezvedben,
Bibliás ember — s tűz a szivedben,
A kezved galambsimításra termett,
S egy életen át harcolnod kellett.

Próféta-köntöst válladra vetve,
Ezsajás lángja gyúlt föl szemedbe,
Borús homályban szent hited: fák-
[lya,
Amikor ránk tört szitok és máglya.

Örök tanítás az ilyen élet:
Örök zsidóság, örök „szent lélek“ —
Emberben embert, mást sohse látni,
Messiáshittel Messiást várni.

Sóhajós földön lenni magyarnak,
Lángolj azoknak, kik csak szaval-
[nak,
Tűz-igéd magyar vulkánból vetted,
S hazádat kínban is híven szeretted.

Távoli sírban fekszik a tested,
S hegyeken, völgyeken ide száll lel-
[ked,
Csontjaid porladnak messze rögök-
[ben,
S z i v e d az itt van, a magyar
[földben.

Nem Divusom!

Utoljára a Szeretet-kórház betegszobájában beszélgettem Kecskeméti Lipóttal. Betegségével nehezen tudott megbarátkózni, de annak módfelett örült, hogy nem tiltották el a szivarfüsttől és szívesen jött Budapestre a „Chevra“ vendégként magát „kireparáltatni“, ahogy mondani szokta. Jövetelét jelző utolsó, hozzám címzett levelében is bársonyos simogatással emlékezett meg Krámer Miksáról, Endrei Henrikről, dr. Kövessy Gézáról és aki őt kórházi magányában állandóan felvidította, Szoffer Józsefről.

Kecskeméti Lipót

(1865–1936)

S megszüntem lenni: „*Kis Kohlbach!*“ Nem ülünk többé együtt magyar hazánk fővárosában sör mellett, nem a piros padon a Szeretetházban, beszélgetve a szívhez annyira közel álló prófétáiról.

„Tudod, kis Kohlbach most sorra kerül *Ezekhiel*, a számkivetés prófétája.“

S most kiesett kezéből a bibliája, amely mindenüvé követte. Előtte volt ott Váradon, a Szacsvay-utcai paplakban, ott Reichenhallban, az erdei út padján, a Trinkhalleban, itt a Szeretetházban; ez el nem hagyta őt, ezt el nem hagyta Kecskeméti.

1879-ben lépett az Országos Rabbiképző intézet első osztályába Lipót. Kecskemétről jött, jeles tanuló volt ott is, jeles tanuló és hallgató maradt mindvégig, praematurus, tentamenen jeles, doctori vizsgán jeles (1938 május 2-án kaptuk volna hárman az aranydiplomát!), rabbivizsgán jeles és papi pályán az ő szeretett és az őt szerette Váradon 47 éven keresztül *praeclarus*, kitűnő.

Mint fiatal szeminarista, szerelmese a zsidó költőknek, ekkor még *egymaga*. Büszkén szorongunk egymás hátán az Akadémia előadótermében, amikor *Gyulai Pál* felolvasta fordításait *Juda Haleviből*, *Gabriolból*, *Mose ibn Erzából* stb. Az Olcsó Könyvtár részére kérte *Gyulai Pál*; Kecskeméti *Bánócinknak* engedte át.

1890-ben február 20-án avatnak bennünket rabbikká: Elzást, Kecskeméti, Kohlbachot. Az avató beszédet az igaz ember, az arany szavú és szívű dr. Rosenberg Sándor aradi rabbi intézte; lelkünkre kötötte, az *gazság*, a *meggyőződés* követését; hívek maradtunk ehhez mindhármunk, kiki a maga módján; legnehezebb volt Lipótunk helyzete; a hagyományokhoz hűséges rabbi volt; betartott minden leglényegtelenebb böjtöt, reggel és este megjelent besz-hamidrásában, becsülettel tanította középiskolai tanítványait, hilléli türelemmel válaszolt az „apikor-szimnak“, megcirógatta már neves orvos-tanítványát, René!, visszavezetett nem egy közömbös vagy indolens zsidót a zsidósághoz; az ő Ción-temploma igazi Ciónja lett

a vallásosságnak és tudománynak, fejlesztette a *Rosenberg Sándor* és *Kohut Sándor* teremtette zsidó szellemet és a halachábt elfogadva és követve minden téren, gyermekeit is úgy nevelve, hogy pl. *Margit* leánya tölem virágot el nem fogadott, mert a *Bémer-téren szombaton* szereztem.

A Rabbiképző- intézetből kikerült rabbi ama köréhez tartozott, akiknek vallásossága nem hivatásos, hanem bensőséges, mint pl. a nyíregyházi *Bernstein Béláé*.

Mindamellet nem zárkózott el az elől, hogy Budapesten az *unitárius tempomban* előadást tartson; megtisztelő volt a meghívás, kiddus hassém volt a szereplése.

Talán zokon vette egyik-másik, de még a szigorú rabbi *Móse Bloch*, nagy tanítónk, azt mondta nekem, amikor Váradról és Kecskemétiről referáltam: „*Er ist doch ein chösever Mensch*“ (— ipsissima verba.)

Szóljak Kecskemétiről mint emberről? Templomba megy minchához. A Zöldfa-utca felé van egy gyermekjáték-üzlet; a kirakat előtt két kis gyermek Sanyarú Vendel szerepben: *Kecskeméti beviszi a két gyermeket és megfizeti a játékot*, amit a két gyerek magának kiválogat.

Minden pénteken délelőtt pénzt osztogat a szegényeknek; mindenki kap. *Bandi* fia a megbízott; ne szégyenkezzék papja előtt az „óreach“, a vendég. Az *orthodox szegények* nem a Szacsvay-utca felől jönnek.

A kommunban egy *román papot* kísérnek a vörösök a *román pópával együtt viszik a* a vrösök a *román pópával együtt viszik a rabbit is*.

Hogy magyarságáról megemlékezzem? Azt itt is, ott is tudja mind és respektálja az új impérium is; megérti, hogy az igaz ember nem követhet el hűtlenséget hazájával szemben; amit a hódító előtt, Ferdinánd király előtt hangoztatott, mint jó magyar, lojális állampolgára lesz Romániának.

Barátomról beszéllek, írjak? Csökkenti fájdalmam élességét kedves, *közös barátunk*, *Kurländer Ede* megbízása; Lipótról írva el-

felejteni akarom az Est minket megdöböntő jelentését.

Fellapozom a most már elárvult Ezéchiél próféta harminchetedik fejezetét.

„S vállamon volt Adonáj keze és Adonáj szellemében kivitt engem és elvezetett a völgybe és az tele volt csontokkal. S körülvezetett engem köröskörül és ime! igen sok volt belőle a völgyben és már nagyon kiszáradt volt. Ekkor szólt nekem: „Emberfia! Föltámadnak-e ezen csontok?” és szóltam: „Uram istenem, te tudhatod.“

Sokat foglalkoztak az exegeták, különösen a német és osztrák (Insbruck: Bickell) keresztény theológusok a prófétákkal, de anatomicus meghatározták a csontvázak minden porcikáját. Feltámasztotta, életre keltette Hosheát, Ámont, Joelt, Ezsajást, Jeremiást Kecskeméti Lipót, a kilencvenes évek rabbi-jai között a *theológus* rabbi.

„Most sorra kerül, kis Kohlbach“, — szólt nekem nemrég Kecskeméti a *Szeretetház II. emeleti piros padján* — „Ezekhiél“.

Tudom, milyen rajongással veszi körül községe; talán kiadja ezt is, mint posthumus könyvet. De Lipót már nem olvashatja el, mit írnak róla a Pester Lloyd, a Magyar Hírlap, mit a felekezeti (protestáns is) lapok és szemlék.

Egyetlen-egyszer gondolt arra az impérium változásának hazafias nagy bánatában.

1921 október 30-án megválasztották Kecskeméti Lipótot pesti rabbivá. Amikor esze felkerestem, hogy gratuláljak nekünk magunknak és neki, azt mondta: „*Kis Kohlbach! Nem jövök ide.*“

Vonzotta Margit leányának sírja, — most melléje kerül — és sajnálta Ción községét, no még a liceumot, amit a magyarságnak megmentett, átvéve az állami főreáliskola tanárait is, köztük az én jó Vidovics kollégámat is, Krüger Aladár képviselő nagybátyját.

„Megjelenhetek há! a második prófétai könyvemmel is: a *Jeremiásom után az Ezsajással. Mit tagadnám? Örülök neki:...* újra egy részlete évtizedes munkámnak... a harcos ember, a hős türelmetlenje a történéseknek ez szenved, halált is halhat: a könyvnek van ideje, a könyv várhat, a könyv hisz az életben.“

A harcos ember, Kecskeméti Lipót, halált is halhat, de szabad átdolgozásban az előbbi: az emlékezésnek van ideje, az emlékezés maradandó, az emlékezés hisz az életben.

És Kecskeméti Lipót él kis családjá, hitközsége, Nagyvárad népe, az u. n. erdélyi magyarság, barátjai és tisztelői szívében és a magyar zsidó theológia történetében.

הבל על דאבדין!

Dr. Kohlbach Bertalan

Kecskeméti Lipót meghalt

Kecskeméti Lipót dr. a nyugati szertartású zsidó hitközség országos hírű tudós főrabbija hétfőn reggel nyolc óra harminc perckor halt meg váratlanul, tragikus körülmények között lakásán. A hetvenkétévesztendős főpap, aki esztendőkkel ezelőtt még a legjobb egészségben és alkotó erőben szolgálta hitközségét és végezte tudományos munkálkodását, nemes hivatását, az utóbbi években már sokat betegeskedett. Szívasztma gyötörte a főpapot, a külföldi fürdőket látogatta bajának orvoslásáért. Idehaza pedig meghitt barátjának és kezelő orvosának, Konrád Béla dr.-nak lelkiismeretes gon-

dos ápolása alatt állott. A zsidó pünkösd-ünnep alatt is betegeskedett már és oltár melletti széke üresen maradt a Cion-templomban. Később azonban erőhöz jutott és május 21-én, a hősök napján már szónoklatot is tartott. Legutóbb a beteg főpap részt vett egy ismert oradeai urleány esküvőjén. Ez volt az utolsó hivatalos funkciója. De akkor már láthatóan igen gyöngé volt, neheze esett a beszéd és a követő napokat az ágyban töltötte. Az elmúlt vasárnap azonban meglepően jól érezte magát Kecskeméti Lipót dr. és kezelő orvosa meglepéssel mondotta:

— Na, ma munkaszünetet tartunk, nincs kezelés.

A vasárnap folyamán volt nála látogatóban Sulyo k István, a reformátusok kiváló püspöke. Évtizedes, meleg és rendkívül meghitt barátság fűzte össze a két főpapot. Sokáig elbeszélgettek. Hétfőn reggel, egy nyugodt éjszaka után, már hét órakor felébredt. Ápolónőjének megjegyezte:

— Ma, valahogyan könnyebben érzem magam és talán felkelek. Elébe hozták a reggelit, de csak egy fél csésze kávéit ivott. Erős dohányzó ember volt. Az íróasztala fölött függött apósának és néhai mesterének, Rosenberg Sándor dr. nak, a híres főrabbinak nagyított portréja. Simogató tekintettel nézett körül a szobában minden tárgyon. Egy pillanatra megállott, aztán a szívéhez kapott. Egyetlen jajszó hagyta el az ajkát. Lehanyatlott és meghalt.

Délelőtt 11 órakor már gyászülést tartott a hitközség előljárósága Konrád Béla dr. hitközségi elnök vezetése mellett. Konrád Béla dr. könnyes szemekkel és mélységes meghatottság hangján jelentette be:

— Negyvenhat évvel ezelőtt, jól választott az alkkori előljáróság, amikor dr. Kecskeméti Lipótot hívta meg a hitközség élére — mondotta dr. Konrád Béla — és mi érezzük, hogy milyen nagy veszteség érte halálával az egyetemes zsidóságot.

Az előljáróság tagjai állva hallgatták végig az elnök megemlékezését, a váratlanul elhunyt főrabbiról.

A gyűlésen az orthodox izraelita hitközség nevében egy küldöttség élén, Silbermann József fejezte ki az orthodoxia részvétét.

Kedden délután, jóval négy óra előtt már fekete volt az utca és a Ción-templom környéke az odazarándokló közönségtől. Nők és férfiak, iskolás gyermekek vonultak utolsó tisztelgésre a nagy pap: Kecskeméti Lipót koporsója elé. Az ország minden részéből jöttek a küldöttségek, különböző hitközségek, intézmé-

nyek képviselői. A templom bejárata előtt díszruhás rendőrök állanak őrt. De ott áll a temetésre alakult és az előljárósági tagokból álló rendezőség. A templomba meghívóval lehetett belépni. Maga a zsidó templom fekete gyászdrapériával van bevonva, különösen az oltár környéke. Az ivlámpákat is fekete fátyollal vonták be. Az oltár szószékén ott, ahol Kecskeméti Lipót dr. negyvenhat éven át tartotta még sokáig emlékezetes klasszikus beszédeit, helyezték el a nagy pap koporsóját. Közben az oltáron helyezkedtek el a hitközségi vezetőségi tagok, a zokogó családtagok; az özvegy és fia. A temetésre érkezett papok. Néma csend van a zsúfolásig megtelt templomban, csak a sírás, görcsös zokogás tör fel. A bucsu könnyei peregnek az eltávozott nagy főpásztorért. Az első sorokban ülnek a vármegye, a város, különböző hitfelekezettek, egyesületek, irodalmi társaságok képviselői. Preludium. Felzúg az orgona és utána az „Isten-Isten“ c. gyászenek, melynek szövegét maga Kecskeméti Lipót írta. Ezután elszóznak dr. Kecskeméti Ármint makói főrabbi búcsúztatta el a halottat megrendítő beszédben, utána Drechsler Miksa dr. timisoarai főrabbi, a rokon és tanítvány járul gyászos hódolattal a koporsó elé és megindító beszédet mond. Következik Löwy Ferenc targu-muresi főrabbi, a régi hű barát, aki a rabbi egyesület nevében vesz végső búcsút. Szem nem maradt szárazon, amikor Konrád Béla dr. nak, a hitközség elnökének könnyekbe csukló szavai hangzanak el. Adorján Ármint dr., az elhunytnek egyik legrégebbi bajtársa, mint az Országos Izraelita Iroda elnöke mond utolsó istenhozzátot. Kabos Béla hitközségi elnökhelyettes a zsidó intézmények nevében beszél meghatóan és a templomi gyászszertertást Weisz Jenő főlkántornak a bánatban megindító és gyönyörű „El molo rachamim“ éneke fejezi be. A hatalmas közönség még percekig a templomban marad. Nem tudnak távozni a halottól. A hitközség vezető emberei vállukra eme-

lik a koporsót. Viszik ki Kecskeméti Lipót dr-t az ő szerető templomából, ahová testi alakjában soha nem tér vissza többé. Ahol csak a szelleme él. Az ezrekre rugó menethez sorakozik az egész utca, a környék. Mindenütt, ahol a menet elhalad, sorfalat állanak az emberek és mély tisztelettel hajtják meg fejüket. Az üzletek zárva. Ez a város valláskülönbség nélkül gyászolja szerelmes polgárát, hű fiát.

A neológ zsidó temetőben a szertartás a főkantor imájával kezdődött, majd a kórus énekelt. Dr. Deutsch brasovi főrabbi beszél még, az oradeai hitköz-

ség képviselője, majd az iskolák, a kereskedelmi iskola, a liceum, az elemi iskola vezetőinek beszédei. Igaz meghatótsággal fogadják Soós István dr.-nak, a Magyar Párt városi elnökének gyönyörű, jellemfestő és őszinte érzésektől áthatott beszédét. Mellette állanak tisztelegésre a Magyar Párt vezetőségi tagjai. Klasszikus és mélyveretű beszédben bucsuzik Tabéry Géza író és hirlapíró a Szigligeti Irodalmi Társaság nevében. Némán állják körül a friss sirt és imaközben suhan le Kecskeméti Lipót koporsója az anyaföldre. Amiből lett és ahová megtért. Kecskeméti Lipót nincs többé.

Levél a szerkesztőhöz

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

Nb. lapjának utolsó számában megjelent eme igazságot rejtő szavait: „A szónok, a közíró, amikor általános társadalmi problémákkal foglalkozik, rendszerint nem gondol konkrét esetekre. Ennek ellenére megtörténik, hogy egy-egy olvasó magára vonatkoztatja a fejtegetést és erősen méltatlankodik.” — legyen szabad nekem is illusztrálnom a következővel:

Savuót második napján mondott beszédemnek egyik passzusa ekképen hangzott: „Ott, Erec Jiszraélban, hol a Tóra látott napvilágot, hol a zsoltárköltők daloltak, hol a próféták hirdették örök szépségben ragyogó ideáljaikat, hol az Ézsajások és Michák az örök béke fenséges álmát álmodták, az emberiség boldog jövődjéről ábrándoztak, midőn ülni fog kiki az ő fügefája és szőlőtökéje árnyékában és nem lesz, aki rettegésbe ejtsen; ott, Erec Jiszraélban, hol a Hillélek, az emberiség eme legszentebbjét tanították: szeresd a békét, hajhászd a békét, szeresd az Isten minden teremtményét, azt vésték az ember szívébe: ami néked gyűlöletes, azt ne tedd felebarátodnak sem; ott, Erec Jiszraélban, hol a rabbi Akibák vértanúságot szenvedtek a Tóráért, a Tóra tündöklő tanításáért, hol a makkabeusok hősi halált haltak hitünkért, hon, haza eszméjéért; ott, Erec Jiszraélban, áldásos munkának oltárait serényen építő testvéreink vérüket, szent vérüket hullatják, élteiket áldozzák érettünk, értetek, a zsidó otthon eszméjéért, a zsidó nép jövődjéért és ti, — nem futja bé a szégyen pirja orcáinkat?! — jajveszékeltek, kezeiteket tördelitek, krokodilkönnyeket hullattok, ha hit-

községünk adóitok, jelentéktelen összegű adóitok, önkéntes adományaitok fizetésére kér benneteket. és ti nem tárnátok fel szívetek kapuit, ha a zsidóság vezetői zörgetnének azokon és arra kérelnének benneteket, hogy hordjatok ti is egy-egy téglát az épülő zsidó otthonhoz.” Istentisztelet után hozzám jön a hallgatóságnak egyik, a hitközségi viszonyokat kitűnően ismerő tagja és azt kérdi tőlem: A „krokodilkönnyek”-kel nem X. Y.-ra tetszett gondolni?” „Szó sincs róla, — válaszoltam — az egész neológ zsidóságra gondoltam, midőn a szóban lévő mondatot papirosra vetettem.”

Egy új „csapás” zuhant a haladó zsidóságra. Még a jobbmóduak sem akarnak kultuszadófizetési kötelezettségüknek eleget tenni. Holott azt szívesen, szeretettel kellene letenni az áldozati oltárra. Haladó testvéreink meg akarják hazudolni a talmudi bölcsék eme szavait: Jiszraél én chózrim lemutav ela al jedé jiszúrin, Izraélt csak a szenvedések térítik vissza a jó, a nemes útjára. Oly borus, oly sötét Izraél ege, mégsem térünk vissza zsidóságunkhoz, zsidó erényeinkhez.

Dr. Kohlbach „Negyven év” c. érdekes cikkében a péntek esti Istentiszteletek nagyobb látogatottságát attól a reformtól reméli, amely az említett Istentiszteletek kezdetének időpontját est 1/27 órában rögzítené meg, amidőn minden munka szünetel már. Bár semmilyen reformtól sem riadnék vissza, amely a zsidóság eszményi érdekeit szolgálná, ez iránt az újítás iránt mégis aggályaim volnának. Mert a tavaszi és nyári hónapokban, midőn a péntek esti Istentiszteletek a munka szentélyei kapuinak

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Olvasom

Érdekes mozzanat részesévé lett nemrégiben a „Szombat“. A Jeruzsálemi Egyetemi Könyvtár fordult a „Szombat“ szerkesztőségéhez s 1936. május 20.-i keltezésű levelezőlapján lapunk 1935. évfolyamának 21. és 26. számait kéri tőlünk. A Jeruzsálemi Egyetemi Könyvtár ugyanis minden évben bekötteti a Szombat számait s ez a két szám hiányzik gyűjteményéből.

érzéssel adjuk itt közre a könyvtár hozzánk intézett megkeresésének másolatát s úgy véljük, nem vagyunk szerénytelenek, ha egyben hangot adunk örvendezésünknek is, amiért a Jeruzsálemi Egyetemi Könyvtár tisztviselői a vésszes zavarok idején is fontosnak tartották egy aktív lépés megtételét abban az irányban, hogy a „Szombat“ minden egyes száma a Könyvtár polcain örök időkre helyet kapjon.

JEWISH NATIONAL AND UNIVERSITY LIBRARY
JERUSALEM
P.O.B. 1047

בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי
ירושלים
ת.ד. 1047

Jerusalem, 20. V. 1936

GENTLEMEN,

Of your series

„Szombat“

which we have been receiving regularly, no

Vol. VIII (1935) Nos. 21 & 26 - up to the end of the vol.

has/have failed to arrive. As we find it most important to possess a complete set of this series, we shall be greatly obliged if you will send us the missing no/nos, as soon as possible.

Faithfully yours,

JEWISH NATIONAL AND UNIVERSITY LIBRARY,
JERUSALEM.

A lap május 20.-i dátuma beleesik a legsúlyosabb palesztinai forrongások napjaiba s így a könyvtár hozzánk intézett kérése figyelemreméltó dokumentuma annak, hogy a szellemi élet a zavaros idők ellenére, normális mederben folyik tovább és a könyvtárosnak a legvirharzóbb atmoszférában is elegendő ideje és lelki nyugalma volt ahhoz, hogy a „Szombat“ szerkesztőségétől két régi számot bekérjen. Jóleső

Jeruzsálemből még egy levelezőlapot kaptunk, dr. Patai Józseftől, mely így hangzik: „Kedves Ede, nagy érdeklődéssel olvassuk a Szombat szellemes és a palesztinai eseményeket okos mérséklettel tárgyaló cikkeit. Valójában itt a helyzet nagyon javult és mindnyáján reméljük, hogy rövidesen helyreáll a teljes rend. Politikailag meg pláne — az angol nyilatkozatok után ítélve — minden jobb,

mint valaha. Mi személyesen, hála Istennek, jól vagyunk. Remélem, jó egészségben és kedvben látjuk egymást viszont. Szeretettel üdvözlöl benneteket Patai és Edit.“

Nem olvasom

Számos magyar hitközségben a rabbínátus örökölhető s generációk óta a fiúk követik az atyákat a rabbínátusi méltóságban.

Erről szól a következő, berlini körökben szálló anekdóta:

Egy magyar vidéki hitközségben a rabbi családját éppen mostanában érte az a nagy öröm, hogy újszülött érkezett a házhoz: a rabbi első unokája.

— Hallottá már? — kérdezte az egyik falubeli hitsorsos a másiktól, — a rabbinak unokája született.

— Pont ellenkezőleg, — válaszolta a megszólított — én inkább azt hiszem: az unokáinknak született meg a rabbija.

Olvasom

Hegedüs Lóránt részletes fejtegetést közöl a Pesti Hirlap hasábjain „Jézus és a fügefa“ címen. A cím elolvasásánál irigységgel telünk meg és sajnáljuk, hogy mért nem akad nálunk egy nyugalmazott miniszter és bankvezér, akinek a gondolatait ilyen szellemű dolgok foglalkoztatják. Egyébiránt a fejtegetések tartalma az evangéliumi elbeszélés, hogy Jézus meglát egy fügefát, amelyen gyümölcs nem volt, hanem csak levél, amire megátkozza, hogy soha gyümölcse ne teremjen többé. Hegedüs próbálja megfejteni ezt a különös evangéliumi részletet és érdekes, hogy nem utal arra, hogy ez az egész nem egyéb, mint körülírása Ézsaiás próféta V. fejezetének, ahol szó van a szőlőről, amelyet a gazdája ápolt és amely édes szőlő helyett csak vadszőlőt termett, amire a gazda kijelenti, hogy kipusztítja a szőlőt és parlagon hagyja a földet. A próféta azután megmondja, hogy a szőlő Izrael népe, a gazda az Isten, és

hogya a szőlő nem felel meg hivatásának, akkor ki kell pusztítani.

Olvasom

A francia zsidóság is nagy lelkesedéssel ünnepelte Freud Zsigmond professzornak nyolcvanadik születésnapját. A francia zsidóság hivatalos lapjában a *L'Univers Israé* litében Bonaparte Mária hercegnő irt vezércikket a nagy tudósról. A cikk ezekkel a szavakkal végződik:

„Ez az öreg ember, a század egyik legnagyobb alakja. Dicsősége ő a zsidó fajnak, annak a fajnak, amelyet végtelen idők óta üldöznek, de amely nem vesztette el bátorságát és öntudatát, mert valamennyien bármilyen fajhoz és valláshoz tartozunk is, büszkék lehetünk arra, hogy egy ilyen embernek kortársai vagyunk.“

Freud professzor meghatva köszönte meg a francia lapnak. Bonaparte hercegnő cikket és ezeket írta:

„Az én drága barátnőm, Bonaparte Mária nagy örömet okozott nekem soraival. És engedjék meg, hogy leszögezzem itt zsidó hitvallásomat is.“

Az én életem munkája nemcsak a zsidóknak szól. A vallási kapcsolataim ősi hitünkkel már régen elhalványodott. De bennem maradt a büszke érzés, hogy a zsidó közönséghez tartozom és épugy átérzem ennek az ellenséges korszaknak minden keserűségét, mint Önök. Mind a két fiam emigráns. Egyik Nizzában él, a másik Londonban. A könyveimet pedig elégették...“

Igy ír Freud, a nagy tudós, Bonaparte hercegnőnek.

Olvasom

Szatmáron megjelenik egy héber folyóirat, amelynek szerkesztője az ottani status quo hitközségnek alrabbija. A hitközség most főrabbit választott. Az illető folyóiratban a szerkesztő panaszkodik, hogy a hitközségek tudatlan főrabbit választanak. Mire céloz?

Olvasom

Karinty Frigyesről, a most Stockholmban megoperált kitűnő íróról azt írja egy ungvári lap, hogy operációjához való költségek nagy részét báró Hatvany Bertalan adta. Azt is írja, hogy Karinty szülei zsidók voltak és ő maga kereszténynek született, de még zsidónak született nővére, aki Erdei Viktor festőművészhez ment nőül, amikor fölvette a zsidó vallást, joggal jelenthette ki, hogy önmagához tért vissza.

Olvasom

Igen tisztelt Szerkesztő Uram, keresem az összefüggést dr. Braun Salamon tanfelügyelő úr haragja és az én szerény közlésem között. Sehogysem tudom megérteni, mit cáfol a tanfelügyelő úr és egyáltalán mennyiben tangálja az én már legalább ötéves elgondolásom és előterjesztésem az ő jelenlegi tanfelügyelői ténykedését. Hisz' én egészen másfajta ismeretterjesztésről beszéltem és egészen más hallgatóságra gondoltam. Én nyári tanfolyamot tartottam szem előtt, szakképzett fiatal rabbik és pedagógusok részére, aminőket újabban több német és cseh hitközség is meghonosított. Elemi oktatásra nem gondoltam. Amit a tanfelügyelő úr felhozott, nem az, amit én terveztem. Igaz tisztelettel: dr. Frisch Armin.

Olvasom

A Szovjet országokban kezdenek toleránsabbak lenni a vallási dolgokban. Ezt a jelenséget Kadosa Marcel barátunk igen érdekes cikkben vallásos szellem megújításának és elpusztíthatatlanságának tekintti, felújítja az ő vallásos anyjának az emlékét, aki minden vallásos embert szeretett és különös áhítattal nézte, amint a legforróbb kánikulában elvonultak háza előtt a zarándokló búcsúsok. Azt is anyjáról írja: Mindig sajnálta, hogy a zsidó vallásban is nincs valami

ilyen lehetőség, amely így fel tudná fokozni az Istenhez való vágyakozás feszültségét." Az első részt elhiszem, a második állítást nem tartom valószínűnek. A vallásos zsidó szereti a vallásos keresztényt, az biztos. Ismert anekdóta szól erről a híres poseni Eger Akiva főrabbi kapcsolatban. A főrabbi tudvalevőleg oly emberbarát volt, hogy 1831-ben a német kormány kitüntette a kolerajárvány idején kifejtett önfeláldozó emberbaráti tevékenységéért. Övele történt, hogy egyszer el akart utazni és a kocsija a város határáig ért, ott visszafordulást parancsolt és a kocsit tulajdonosától egy más kocsist kért. Amikor ez megkérdezte ijedten: „Mit tett a kocsis?" — a rabbi azt mondotta: „A város határában levő feszület előtt nem vetett keresztet, én ilyen ember kezére nem bízom az életemet." Ami pedig a búcsújárás misztikumát illeti, azt némely zsidó, akinek ilyenféle misztikus lelki szükséglete van, kielégíti, amikor csodarabbikhoz zarándokol az évben legalább egyszer. Szóval, más vallásának megbecsülése nem jelenti az illető vallásnak utánczását. Én szerethetem a kereszténységet, de nem jelentheti azt, hogy tökéletesebb vallásnak tartom a sajátoménál.

Olvasom

Jehudi Menuhint, a világhírű zsidó hegedűművészt nemrégiben egy gangsterbanda elakarta rabolni. A banda vezetőjét már el is fogták. Jehudi Menuhint azonban apja, hogy a további veszélytől megóvja, repülőgépen Kaliforniába utaztatta, ahol a művész egy évig marad. Itt a Menuhin család valóságos várrá alakította át a lakóhelyeül választott villát. Ennek a magánvárnak u. n. „elektromos szemei" vannak, automatikus rendőrség-hívó jelzései, titkos cellái és különböző, csodálatos biztonsági intézkedései. Jehudi Menuhin atyja százezer dollárt költött a „vár" berendezésére.

Beszélgetés Vogel (Madár) bácsival

Mivelhogy a hazai felekezeti sajtóban igen divik az interjú, elhatároztam, hogy olyasvalakit fogok meginterjúvolni, aki ért is a dolgokhoz. A Wesselényi utcában találkoztam a Vogel bácsival és akkor az az elhatározás megérlelődött bennem, hogy ennek a bölcs embernek a véleményét kikérdezem egyről-másról. Vogel bácsi ugyanis testvére Madár bácsinak, aki vasárnaponként olyan okosan szokott nyilatkozni egyik kedvelt napi ujságunkban.

Megszólítom bácsinkat és bejelentem neki, hogy interjút akarok kérni tőle. Vogel bácsi rezignáltan azt feleli:

— „Hibás kapcsolat! Én nem szanálhatok senkit sem anyagilag!“ — Bizonyára a lapja anyagával van baj és most engem fel akar használni arra, hogy a lap anyagihiányát rendbehozza.

— Szó sincs róla, Vogel bácsi, van nagyon is sok irnivalóm, csak meg akarom kérdezni a véleményét a „Szombat“ legutóbbi számáról. Olvassa Maga egyáltalában a Szombatot?

— Hogyne, hisz én nem vagyok felekezeti matador, zsidóvezérférfiú, nekem illik elolvasni a zsidó lapokat.

— Hát mi a véleménye arról az indítványról, hogy a templomokban imádkozzanak az országos elnökségért és az országos rabbitanácsért?

— Nekünk ortodoxoknak ilyen indítványra nincs szükségünk, mert mi szombatonként a Jekum Purkon-ban úgyszólván fohászunk a rosé galvoszó, azaz az országos elnökért, rosé meszivoszó a vezető főrabbiért, rose kalo a Szabad Egyetem rektoraiért, sőt dajoné di-vovo még a községkerületi felekezeti bíróságokért is.

— De nem furcsa, hogy az az indítvány hangzott el, hogy a templomban egyszer egy évben az elnök vagy a jegyző tartson beszédet.

— Már megtörtént, hogy a Dohányutcai templomban, sőt a Rombach-tem-

plomban laikusok tartottak beszédet a templomban temetéseknél. Miért nem lehet ezt megtenni, amikor egy évet temetnek?

— De hát nem profanizálja a szent helyet a laikus beszéd?

— A szent helyet csak a rossz, üres vagy tartalmatlan beszéd profanizálja.

— Mit szól dr. Enten kassai főrabbi ur érdekes leveléhez?

— Így van helyesen! Komolyan veszi a felekezeti ujságokat és megjegyzéseket fűz közleményeikhez. Jó volna, ha a mi rabbijaink is így bombadiroznák a lapokat egy-egy apokrif idézet közlésénél vagy elírásánál. Igaz ugyan, hogy akkor a rabbik kiteszik magukat annak, hogy a lapok nem fogják közölni a neveiket.

— De tényleg miért mondják nálunk „zsidórabbi“, pedig katolikus rabbi nincs.

— Dehogy nincs! Hát nincs kikeresztelkedett rabbi? Különbén a szó szoros fordítása a XVIII. században divott „Judenrabbiner“ megjelölésnek.

— És miért mondják nálunk a rabbira, hogy „pap“, a peszákra, hogy „husvét“?

— Emlékeztet arra, hogy fiatalágomban résztvettem egy választási vacsorán, amelyet kis városunkban a jelölt ur adott a választópolgárságnak. A menü ez volt pörkölt és bor. Egyik asztalnál ültek a zsidóválasztó polgárok föltett kalapban, a másik oldalon a keresztény voksolók. Pörkölt után poharazni kezdtek és akkor Berkovits ur koccintani akart a keresztény Németivel, az akkor a városkára rátukmált betegségyező pénztár jegyzővel. A jegyző azt mondja Berkovics bácsinak tótul: „Ugyan, maga most barátságosan iszik velem együtt, de azután vacsora után megvetőleg fogja mondani: A gój Németi“. Erre Berkovics bácsi, aki már egy kicsit felöntött a garatra, visszagondolván, hogy fia kereskedelmibe jár és már

szombaton ir azt mondotta neki: „Chvala bohu i ja mam szina goja“ (Hála Istennek nekem is van egy fiam, aki gój.) „Hát látja, ilyen örömet akarunk magunknak szerezni, hogy nekünk is van főpapunk, husvétünk, hogy mi is elmegyünk az oltár elé, nemcsak a gójok. Különbön így magyarázható, hogy a mai orthodox rabbik annyi idegen szót vegyitnek német prédikációikba, sőt azért van, hogy a Midras szerzői olyan sok római és görög szót használnak. Egyébiránt a prófétákban is előfordul a házassági hűtlenséggel kapcsolatban ez a tétel: „Könny borítja az Örökkévaló oltárát“. Így egész bátran lehet azt mondani hogy a zsidó jegyespár oltár elé lép.

— Mit szól a „rabbinék“ tervezett kongresszusához.

— Jó volna, egy kis felekezeti megújulás a MORESZ (Magyar Országos Rebecen Szövetség) jegyében.

— Mi a véleménye arról, hogy a nagyérdemű Rosenberg Sándornét egy teológiai egyesület disztagnak választotta.

— Ha lehetnek tiszteletbeli rabbik, miért ne lehetnének tiszteletbeli rebecenek?

— Mit szól a Szombat kritikájához a Libanon folyóiratról, amelyben Maimonides művei között fel van sorolva a „Mischna Kommentár, a Semonah Perakim,“ holott az utóbbi csak egy része az előbbinek.

— No, ez nem olyan szenzáció. Ha én volnék az illető lap szerkesztője dum-dum lövegekkel lőnék vissza. Először megállapítom, hogy nagyon „dumm“, minek olvas ilyen alaposan, másodszer „dumm“, mert nem tudja, hogy a szerkesztő úr egyszerűen kijelentheti, hogy sajtóhiba volt az egész, mert az eredeti kéziratban az van: „a Mischna Kommentár, de különösen a Semonah Perakim“.

Ha maga igazságos ember, akkor ezt is írja meg.

(Megírom, de mivel Vogel bácsi olyan szerepet akar játszani, mint Sir

Basill Sacharoff, mindegyik hadfélnek municiót akar szállítani, beláttam, hogy nem használt testvéréhez, Madár bácsihoz, mert ő valójában jó madár és elköszöntem tőle.)

Bábel — Jeruzsálem

Kóbor Tamás gyönyörű laikus imát költött és vezércikkben közölte „Bábel“ címen. Az imából átszik, hogy leszarmazottja azoknak a levitáknak, akik Bábel vizeinél ültek, és a fűzfákra aggatták lantjukat, amely felhangzott a régi szentélyben. Milyen gyönyörű például az: „Majdan ha földi pályám elvégeztett, ne várjon reám Mennyednek országa, mint lélekre, amelyet Te leheltél belém és kerüljek vissza Hozzád megtisztultan, megállva a földi próbát és méltónak találván a halhatatlanságra, amellyel az egyesek lelkét megajándékoztad.“

Mi egyéb az, mint átérzése annak a kis imának, amely a rendes sziederli elején helyet foglal: „Istenem, a lélek, melyet belém adtál, tiszta az, Te teremtetted, Te lehelted belém, Te elveszed tőlem és majdan életre kelted.“ Sőt, Kóbor Tamás ama megjegyzése, hogy a halhatatlanság az egyes ember lelkére vonatkozik, igen fontos annak megmagyarázására, hogy miért nem beszél a Biblia világosan a túlvilági életről. Azért, mert a túlvilági élet csak az egyén szempontjából fontos, a Biblia azonban az egész néphez beszél, a nép halhatatlansága pedig itt a földön kell, hogy megnyilatkozzék. Kóbor Tamás azt mondja Istennek, hogy: „Gyermeki bizalommal imádkozás helyett beszélgetek Veled.“ Eltalálta a Talmudnak ama magyarázatát: amikor Izsák patriarka kimegy a mezőre sétálni, illetőleg beszélni, akkor tulajdonképpen imádkozott. — „Bábel“-ben Jeruzsálem szava hangzik.

tály az előirányzott összegnél 29.000 P-vel adott ki többet, ami könnyen indokolható a nagy nyomor folytán. Az előterjesztésekhez dr. Miklós Gyula, és Kretsch Gábor szólott hozzá, kiknek dr. Zahler Emil előjáró részletes felvilágosítást adott.

A gazdaságügyi bizottság június 7-én vasárnap délelőtt tartotta zárszámadási ülését Vértés Emil előjáró elnöklétével. Vértés Emil előjáró elnöki expozéjában kimerítő és részletes képét adta a gazdasági ügyosztály működésének, ismertetve a dologi természetű igénylések beszerzésére, a hitközségi ingatlanok kezelésére, a maceszüzem és kórházak ellátására, a díjmentes és kedvezményes díju betegek kórházi felvételére, hátralekók behajtására irányuló munkásságát. Ennek a munkásságnak a pénzügyi vonatkozását Eppler főtitkár világította meg szakszerűen. A jelentéshez hozzá szóltak Gottlieb Béla, dr. ifj. Miklós Gyula, dr. Erdélyi Dezső, Munk Gábor, Berényi Márkus és Leszlauer Gyula. — Végül a bizottság egyhangulag elfogadta az 1935. évről előterjesztett jelentést és zárszámadást, köszönetét fejezve ki a vezetőségnek szakavatott irányításáért és az adminisztrációs személyzet odaadó működéséért.

A szertartási bizottság hétfőn, június 8-án tartotta meg zárszámadási ülését sióagárdi Zöld Márton előjáróhelyettes elnöklétével, aki megnyitó beszédében behatóan vázolta azokat a feladatokat, amelyekkel a szertartási ügyosztálynak foglalkoznia kell. Gelber Lázár tanácsos az ügyosztály elmúlt évi működéséről tett jelentést, majd Eppler Sándor főtitkár részletes zárszámadási felvilágosítást nyújtott a bizottságnak. Az ülésen dr. Hajdú Miklós előjáróhelyettes méltatta dr. Hevesi Simon vezető-főrabbi machzorfordításának irodalmi értékét. Felszóaltak dr. Körmöczy Zoltán, dr. Spitzer József, dr. Simbnyi Simon és dr. Groszmann Zsigmond rabbi, bizottsági tagok.

Az alapítványi bizottság dr. Barna Károly előjáró elnöklété alatt hétfőn, e hónap 8-án tárgyalta az ügyosztály 1935. évi működéséről szóló jelentését és zárszámadását, amely vita nélkül egyhangulag elfogadtatott.

A kultúrtársadalmi bizottság szintén hétfőn este tartotta dr. Barna Károly előjáró elnöklété alatt ülését, amelyen az évi jelentés és az Eppler Sándor főtitkár által ismertetett zárszámadást ugyancsak elfogadták. Az ülésen dr. Barna Károly előjáró üdvözölte dr. Friedmann Ignácot, az ügyosztály új

előjáróhelyettesét és az egyes kérdésekhez dr. Heller Béla, dr. Klár Zoltán, dr. Friedmann Ignác, dr. Hajdú Miklós, dr. Richtmann Mózes szólottak hozzá.

A Pesti Izr. Hitközség új előjáróhelyettesei, körzeti elnökei és bizottságai

A pesti izr. hitközség előjárósága a legutóbbi ülésében tartotta meg az új hitközségi ciklus megindulásával szükségessé vált új választásokat. Az előjáróság választása alapján

előjáróhelyettesek¹ lettek:

szertartási ügyosztály: Dr. Hajdú Miklós, sióagárdi Zöld Márton, vallásoktatási ügyosztály: Dr. Spitzer József, dr. Schäffer Zsigmond, oktatási ügyosztály: dr. Farkas Samu, dr. Körmöczy Zoltán, jótékonyági ügyosztály: Klein Miksa, Molnár Gyula, alapítványi ügyosztály: dr. Politzer Gusztáv, dr. Várkonyi Kálmán, kulturális ügyosztály: dr. Friedmann Ignác, gazdasági ügyosztály: Bánó Dezső, Róth Mór, pénzügyi ügyosztály: Fenyves Ignác, Nemes Henrik,

templomkörzeti elnökökké választottak:

a Csáky uccai templomkörzetben: Komját Ernő, az Aréna uti templomkörzetben: Horváth Miksa, a Bethlen-téri templomkörzetben: Elek Artur, a Nagyuvaros uccai templomkörzetben: sióagárdi Zöld Márton, a Páva uccai templomkörzetben: Vas Lajos, a Bosnyák-téri templomkörzetben: Mezőfi Vilmos,

megválasztották továbbá a Csáky uccai templomkörzet 150 választmányi tagját, az Aréna uti templomkörzet 114 választmányi tagját, a Bethlen-téri templomkörzet 137 választmányi tagját, a Nagyuvaros uccai templomkörzet 150 választmányi tagját, a Páva uccai templomkörzet 109 választmányi tagját és a Bosnyák-téri templomkörzet 105 választmányi tagját,

megválasztottak 163 tiszteletbeli tagot, a könyvtári bizottság tagjai lettek:

elnök: dr. Barna Károly, tagok: dr. Balassa József, Braun Vilmos, dr. Braun Salamon, dr. Fényes Mór, dr. Gedő Simon, dr. Grosinger M. József, dr. Grosz-

mann Zsigmond, Grünwald Fülöp, dr. Hajdú Miklós, dr. Kunos Ignác, dr. Mezőfi Vilmos, dr. Löwinger Sámuel, dr. Mahler Ede, dr. Marczali Henrik, dr. Munkácsi Bernát, dr. Patai József, dr. Simonyi Simon, Eppler Sándor, dr. Friedmann Jónás, Wachsberger Mózes, Widder Salamon,

a műszaki bizottság tagjai lettek:

Freund Dezső, Hegedűs Ármán, Reisz Zoltán, Schwarcz Jenő, toronyi Fellner Sándor, Vidor Emil, Breuer B. Armand, Löw Ernő, Faragó Ferenc, Róth Zsigmond, Forgó Sándor, Herczeg Béla, Hájós Alfréd, Mann Mihály, Ginczler Hermann,

a kórházi bizottság tagjai lettek:

Dr. Béla Pál, dr. Epstein Manó, dr. Frey Ernő, dr. Kerekes Ödön, dr. Körmőczy Zoltán dr., Preisach Izidor, dr. Szerb Zsigmond, dr. Vajda Vilmos, dr. Jakobi József, dr. Fried Samu, Dános Géza, dr. Farkas Samu, Fodor Sándor, Goldfinger Gábor, Gottlieb M. Béla, dr. Heidelberg Márton, Kerpel Vilmos, Leszlauer Gyula, Reichenberg Jakab, Schnur Henrik, Hoffmann Benedek, Reich Samu dr. Breitner Ödön, dr. Gelencsér Miksa, Leszlauer Gyulát egyuttal a kórházi bizottság tiszteletbeli háznagyává választották, a kórházi bizottságba a Chevra választmánya még 18 tagot választ,

a Fiúárvaház elnökévé Vida Jenő előljáró, felsőházi tagot, alelnökévé és pénzügyi előljárójává alsóterényi Auer Róbertet, gazdasági előljárójává rétsági Pauncz Sándort, oktatásügyi előljárójává Kóbor Tamást, szertartási előljárójává Fürst Györgyöt, továbbá Ágoston Manót, Schlesinger Bertalant, Kraszner Lajost és Boschán Károlyt előljárókká megválasztották,

megválasztották továbbá az árvabizottság 60 tagját,

a Siketnéma intézet elnökévé dr. Deutsch Ernőt, elnökhelyettesévé: dr. Gold Simont, a vezérlőbizottság tag-

jaivá: dr. Barna Károlyt, Bamberger Andort, Bánó Dezsőt, dr. Buday-Goldberger Leónét, Elek Arturt, dr. Gold Simonét, dr. Hajdú Miklóst, Lajta Henrikét, Leszlauer Gyulát, Koltai Mátyást és Wertheimer Adolfot, a hölgybizottság elnökőjévé: dr. Rotter Zsigmondnét, a vezérlőbizottság működő tagjaivá: dr. Friedmann Ignácnét, Kuliner Gyulát és Strasser Lipótnét választották meg;

a Wechselmann-féle vakok intézete elnökévé: Koltai Mátyás, alelnökévé: Balázs-Blockner Pál és Brück Jenő, tagjaivá: Fodor Sándor, Bauer Mór, Déri Vilmos, Kreiner Ferenc, dr. Deutsch Ernő, Halmos Gergely, Hegedűs Izsó, Neubrunn Aladár, Nádasi Vilmos, Rechnitzer János, Vas Lajos, Soltész József, Steiner Márkusz, Pál Arnold, Ullmann József, Wertheimer Lajos, Sparber Henrik, Armuth Márk, Unger Ernő és Grósz József megválasztották,

a Kaszab-poliklinika kuratóriumának elnökévé dr. Glücksthal Samut választották meg,

az alapítványi gimnázium felügyelőbizottságának tagjai lettek: dr. Berger Gyula, dr. Balassa József, Kaszab Elemér és Hevesi Simon,

Az Országos Magyar Zsidó Múzeum tagjai lettek:

dr. Buday-Goldberger Leó, dr. Dési Géza, Drucker Géza, dr. Fábian Béla, dr. Glücksthal Samu, Frey Kálmán, Kaszab Elemér, Magyar-Mannheimer Gusztáv, Nagy Andor, Stern Samu, Vértés Emil, Vészi József, Vida Jenő, Kálmán Henrik, dr. Zahler Emil, dr. Szabolcsi Lajos, dr. Munkácsi Bernát, Eppler Sándor, óbudai Freudiger Dávid, dr. Csörgő Hugó, dr. Munkácsi Ernő, dr. Barna Károly, dr. Wilhelm Károly, dr. Zádor Anna, Bedő Rudolf, dr. Neuberger Aladár, dr. Körsi Kornél, dr. Hevesi Simon, Reiss Zoltán, dr. Endrei S. Henrik, Dános Géza, Dán Leó, Miskolczy Ignác és Kemény Hugó.

Felolós szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.
Postatakarékszám 16.760

NÁDOR (Neufeld Zoltán) NYOMDA Budapest, VI., Vörösmarty u. 47/a.